

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Gemeentelijke praktijkvoorbeelden van compensatieregelingen

Archeologie voor gemeenten

April 2013

Inhoud

1. Subsidie, pag. 3
2. Indirecte compensatie, pag. 6
3. Bijlage, pag. 9

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
mw L. van Schouwenburg

Deze praktijkvoorbeelden zijn verzameld als uitwerking van een toezegging van de Staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap aan de Tweede Kamer, dd 23 mei 2012 (Tweede Kamer, vergaderjaar 2011-2012, 32.156, nr. 34).

Introductie

Aanleiding

In september 2007 zijn de Wet op de archeologische monumentenzorg (Wamz) en het Besluit archeologische monumentenzorg (Bamz) in werking getreden. Deze wetgeving vloeit voort uit het Verdrag van Malta waar Nederland in 1992 als verdragspartij tot is toegetreden. In het Verdrag van Malta wordt onder andere geregeld dat bij archeologische opgravingen het principe 'de verstoorder betaalt' geldt. Dit principe is overgenomen in de Wamz. Gemeenten hebben in de nieuwe regelgeving een centrale rol gekregen in de bescherming van archeologische waarden.

In 2011 is de Wamz geëvalueerd. Uit deze evaluatie is gebleken dat gemeenten wisselend omgaan met archeologie in het ruimtelijk domein en dat de kennis op dit terrein voor verbetering vatbaar is. Tijdens de kamerbehandeling van de beleidsreactie van de Staatssecretaris op deze evaluatie werd naar voren gebracht dat door het principe 'de verstoorder betaalt' kleine verstoorders, zoals agrariërs, (onnodig) veel kosten maken. De Staatssecretaris heeft daarop toegezegd om verschillende gemeentelijke praktijkvoorbeelden in kaart te brengen waarbij kleine verstoorders gecompenseerd worden.

Definities

Onder compensatieregelingen worden alle maatregelen verstaan die gemeenten treffen om verstoorders tegemoet te komen. De verstoorder kan een schadevergoeding vragen in het geval van onredelijke kosten volgend uit de verplichting om archeologisch onderzoek te laten uitvoeren (Artikel 4.2 Wet algemene bepalingen omgevingsrecht). Naast financiële compensatie kan gedacht worden aan vormen van indirecte compensatie, zoals het vergroten van de vrijstellingsgrenzen. In dit onderzoek zijn praktijkvoorbeelden van compensatieregelingen in alle fasen van het traject in kaart gebracht, dus ook compensaties die betrekking hebben op het archeologische vooronderzoek. Onder kleine verstoorder worden niet alleen agrariërs verstaan, maar ook kleine stedelijke verstoorders, zoals ondernemers en particulieren.

Werkwijze

Om inzicht te krijgen in de problemen die de verstoorders ervaren, hebben gesprekken plaatsgevonden met Land- en Tuinbouworganisatie Noord, NEPROM en het Bouwfonds.

Om een beeld te krijgen van de verschillende soorten compensatieregelingen die worden gehanteerd, is er via de websites van 49 gemeenten informatie vergaard over hun archeologiebeleid en meer in het bijzonder over eventuele compensatieregelingen. Een deel van deze gemeenten zijn vervolgens telefonisch benaderd. Ook zijn gemeenten telefonisch benaderd waarvan het archeologiebeleid onbekend was. In totaal zijn er 34 gemeenten telefonisch ondervraagd. Bij de selectie van deze gemeenten is rekening gehouden met regionale spreiding. Ook is getracht een goede balans te houden tussen agrarische en stedelijke gemeenten (zie het overzicht in de bijlage). Aan de betrokken gemeenten is onder andere gevraagd of een compensatieregeling in het beleid is opgenomen of dat er iets ad-hoc wordt geregeld. Daarnaast is geïnformeerd naar de motivatie voor de gekozen compensatieregeling en de voorwaarden die de gemeente stelt. Tot slot is gebruik gemaakt van de reeds aanwezige kennis binnen de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed over gemeentelijke compensatieregelingen.

Alle relevante informatie van de websites en de gespreksverslagen zijn geanalyseerd en aan de hand daarvan is een indeling gemaakt in de verschillende typen compensatieregelingen die worden gehanteerd. In dit rapport wordt een overzicht gegeven van praktijkvoorbeelden van compensatieregelingen.

Het rapport is verdeeld in twee hoofdstukken. In het eerste hoofdstuk zullen de financiële compensaties aan bod komen. In het tweede hoofdstuk volgt een opsomming van andere compensatieregelingen waarbij verstoorders tegemoet worden gekomen. Bij iedere compensatieregeling wordt een algemene omschrijving van de regeling gegeven, staan de criteria waaraan wordt getoetst vermeld en is een voorbeeld opgenomen. Dit rapport dient als uitwerking van de toezegging van de Staatssecretaris aan de Tweede Kamer om praktijkvoorbeelden van compensatieregelingen in kaart te brengen. Het rapport is onderdeel van het project *Archeologie voor gemeenten*.

1. Subsidie

1.1 Vergoeding kosten percentage bouwsom

Omschrijving

Er zijn gemeenten die kosten voor verplicht archeologisch onderzoek (deels) vergoeden indien deze kosten boven een bepaald percentage van de totale bouwsom uitkomen.

Als motivatie wordt gegeven dat indien het veroorzakersprincipe onverkort zou worden toegepast, dit voor sommige verstoorders onredelijk hoge financiële lasten met zich mee zou brengen. Er wordt gekozen voor vergoeding van een percentage van de bouwsom, omdat er een duidelijke relatie bestaat tussen de bouwsom en de totale grootte van het project. Het is een duidelijke regeling waarbij verstoorders van tevoren weten wat ze kunnen verwachten. Het geeft de gemeente houvast bij het toetsen van aanvragen voor een schadevergoeding.

Criteria

De meeste van de gemeenten hebben criteria vastgesteld waaraan moet worden voldaan om voor de compensatieregeling in aanmerking te komen. Zo kan het zijn dat de compensatieregeling slechts van toepassing is op bouwplannen met een bepaald oppervlakte. Sommige gemeenten maken onderscheid tussen particulieren en op winst gerichte instellingen (zoals projectontwikkelaars en bedrijven). Deze laatste categorie wordt dan van de compensatieregeling ugesloten. Argumenten hiervoor zijn dat de op winst gerichte instellingen vaak de mogelijkheid hebben om de bouwplannen aan te passen of de kosten voor het archeologisch onderzoek door te berekenen. Daarnaast kennen sommige gemeenten slechts een vergoeding toe voor de opgravingskosten. Kosten van bijvoorbeeld een archeologisch bureauonderzoek komen in dat geval niet voor een vergoeding in aanmerking. Overige factoren die een rol spelen bij het al dan niet toekennen van de compensatie: de kenbaarheid en voorzienbaarheid van het risico; de mogelijkheden om naar een andere locatie uit te wijken of het bouwplan aan te passen; het belang en de financiële draagkracht van de verstoorder; het archeologisch belang ten opzichte van de kosten.

Voorbeeld

De gemeente Zwolle heeft een compensatieregeling in het beleid opgenomen waarbij verstoorders gecompenseerd kunnen worden indien de kosten voor archeologisch onderzoek boven 1% van de bruto projectkosten komen. De gemeente Zwolle heeft een aantal billijkheidsaspecten vastgesteld om te beoordelen of de verstoorder voor een vergoeding in aanmerking komt. Er wordt gekeken naar: de kenbaarheid van het risico, de voorzienbaarheid van het risico, de vermijdbaarheid van het risico, de redelijke verhouding van het

archeologisch belang ten opzichte van de kosten, de redelijke verhouding tot het economisch voordeel dat met de bodemversturende activiteiten wordt verkregen en de redelijke verhouding tot de draagkracht van de veroorzaker. Op winst gerichte ondernemingen en instellingen kunnen geen beroep doen op de compensatieregeling. De gemeente Zwolle heeft een hardheidsclausule in het beleid opgenomen. Verstoorders (zowel particulieren als op winst gerichte ondernemingen en instellingen) die niet aan de voorwaarden voldoen maar desondanks te maken hebben met onevenredige lasten kunnen op grond van de hardheidsclausule toch voor een compensatie in aanmerking komen. De bijdrage die op grond van de compensatieregeling wordt verstrekt, bedraagt de schade minus 1% van de bruto projectkosten. Deze bijdrage wordt verstrekt zolang het beschikbaar gestelde budget nog niet is uitgeput. Het beschikbare budget geldt als subsidieplafond.

1.2 Vergoeden vooronderzoek

Omschrijving

Een aantal gemeenten kiest ervoor om verstoorders te compenseren door een vergoeding te geven voor de kosten die gemaakt worden voor het archeologisch vooronderzoek of het archeologisch vooronderzoek kosteloos uit te besteden. Onder het archeologisch vooronderzoek valt het opstellen van het Programma van Eisen, het uitvoeren van een bureauonderzoek en het uitvoeren van een booronderzoek.

Criteria

Sommige gemeenten stellen geen bijzondere voorwaarden aan de verstoorder of het bouwplan om voor een vergoeding in aanmerking te komen. Eén van de ondervraagde gemeenten neemt alleen kosten voor een bureauonderzoek voor rekening indien de verstoorder een particulier is. De criteria die de gemeente Roermond heeft vastgesteld staan hieronder vermeld.

Voorbeeld

De gemeente Roermond compenseert verstoorders door hen de mogelijkheid te geven een subsidie aan te vragen voor archeologische vooronderzoeken. Deze subsidie kan eenmaal per onderzoeksareal worden verleend aan de eigenaar van het perceel. Om voor een subsidie in aanmerking te komen moet het gaan om een verplicht gesteld archeologisch bureauonderzoek, archeologisch booronderzoek of een daaraan gelijk te stellen onderzoek. Indien aan de voorwaarden is voldaan komt de verstoorder in aanmerking voor een vergoeding van 25% van de kosten van het archeologisch vooronderzoek. Er geldt een maximumbedrag van € 5.500,00 per onderzoek.

1.3 Vergoeding archeologische begeleiding, proefsleuven of opgravingskosten

Omschrijving

Er zijn gemeenten die een compensatieregeling in hun beleid hebben opgenomen waardoor verstoorders een deel van de kosten voor archeologische begeleiding, proefsleuven of opgravingen vergoed kunnen krijgen.

Voor deze regeling is gekozen om de lastenverzwaring voor de verstoorder te compenseren.

Criteria

Eén van de in dit onderzoek betrokken gemeenten stelt als voorwaarde dat de verstoorder een particulier is. Als reden wordt hiervoor genoemd dat de kosten voor archeologisch onderzoek met name onredelijk hoog zullen zijn voor kleine particulieren. Daarnaast is bepaald dat verstoorders slechts voor een vergoeding in aanmerking komen indien er geen mogelijkheid is om naar een andere bouwlocatie om te zien, het bouwplan aan te passen of maatregelen te treffen ter bescherming van de archeologie. Ook wordt vereist dat het doen van de opgraving door de gemeente is opgelegd. Gemeenten stellen bovendien als voorwaarde dat de verstoorder zelf ook een minimumbedrag aan de archeologische begeleiding, proefsleuven of opgraving bijdraagt.

Voorbeeld

De gemeente Schouwen-Duiveland heeft een subsidieregeling voor excessieve opgravingskosten. Op grond van deze regeling kunnen verstoorders een subsidie aanvragen voor excessieve kosten die zijn gemaakt voor archeologische begeleiding, proefsleuven of opgravingen. Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen particulieren of andere verstoorders. Om in aanmerking te komen voor een tegemoetkoming in de kosten moet er sprake zijn van een gemeentelijke verplichting tot het uitvoeren van archeologisch onderzoek en dient het programma van eisen aan de geldende normen te voldoen. Het is aan de verstoorder om aan te tonen dat archeologisch onderzoek verplicht is en dat het vooronderzoek goed is uitgevoerd. De verstoorder moet zelf ook een redelijke financiële bijdrage hebben geleverd aan de kosten van het archeologisch onderzoek. Gemeente Schouwen-Duiveland vergoedt maximaal 50% van de kosten van het archeologisch onderzoek. Er geldt een subsidieplafond dat gelijk is aan het budget dat hiervoor op de begroting gereserveerd is.

1.4 Ad-hoc toekennen

Omschrijving

Er zijn meerdere gemeenten die in hun beleid hebben opgenomen dat er een mogelijkheid is om verstoorders te compenseren voor de kosten voor archeologisch onderzoek, maar die hier verder geen specifieke regeling voor hebben opgesteld. Ook zijn er gemeenten die het 'verstoorder betaalt'-principe hanteren en een vergoeding van kosten in beginsel uitsluiten, maar een hardheidclausule in hun beleid hebben opgenomen. Deze gemeenten beoordelen aan de hand van de specifieke omstandigheden per geval of een uitkering zal worden toegekend.

Criteria

Aangezien het om een ad hoc beleid gaat, zijn er in beginsel geen vaste vereisten vastgesteld waaraan moet worden voldaan. Bij de eventuele toekenning van een compensatie zijn wel enkele factoren die een rol spelen. Zo wordt gekeken naar de draagkracht van de verstoorder, de moeite die de verstoorder heeft genomen om kosten te voorkomen, het maatschappelijk belang van de archeologie en het maatschappelijk belang van de ontwikkeling.

Voorbeeld

De gemeente Maastricht heeft in haar beleid de mogelijkheid voor een financiële compensatie opgenomen. Er staat in het beleid dat er per geval bekeken zal worden of een beroep op compensatie al dan niet zal worden gehonoreerd. De gemeente heeft in de praktijk enkele criteria ontwikkeld waaraan zal worden getoetst. Van belang is onder andere of de verstoorder een bewuste keuze heeft gemaakt. Bij bouwprojecten in de historische stadskern is algemeen bekend dat archeologisch onderzoek vereist is. Ook wordt er gekeken of de verstoorder alternatieve mogelijkheden heeft onderzocht. Tot slot wordt er gekeken naar de draagkracht van de verstoorder. Indien de verstoorder ondanks de kosten voor het archeologisch onderzoek over voldoende financiële middelen beschikt om het project af te ronden, zal een bijdrage van de gemeente niet snel worden toegekend. De voornoemde criteria zijn niet in het beleid vastgelegd.

1.5 Fondsen

Omschrijving

Er zijn meerdere gemeenten die in hun beleidsvoorstellen de mogelijkheid hebben onderzocht om in de toekomst een archeologiefonds in te stellen. Verstoorders met onevenredig hoge lasten zouden uit een dergelijk fonds een vergoeding kunnen krijgen. Door middel van het fonds wordt dan een bedrag gereserveerd voor het compenseren van verstoorders. Een archeologiefonds kan worden ingesteld uit bijvoorbeeld beschikking van algemene middelen of door een deel van geheven leges (op de bouw-, sloop- en milieuvergunningen) in het fonds te storten.

Als reden om een fonds in te stellen wordt genoemd dat verplicht archeologisch onderzoek de exploitatie in gevaar kan brengen en dat de gemeente middels een fonds een bijdrage kan leveren om zo het algemeen belang te dienen. Gemeenten kunnen op deze manier de kosten van onderzoek compenseren indien dit onderzoek van belang is voor de archeologie en de geschiedenis van de gemeente, maar niet kan worden gedekt door het 'verstoorder betaalt'-principe.

Criteria

Bij de oprichting van een archeologiefonds zullen eisen moeten worden geformuleerd die in een verordening moeten worden vastgelegd. De gemeenten die in dit onderzoek zijn betrokken hebben (vooralsnog) geen fonds opgericht en dus ook geen voorwaarden vastgelegd (zie hieronder).

Voorbeeld

Hoewel verschillende gemeenten de mogelijkheid tot het instellen van een archeologiefonds hebben onderzocht, hebben deze gemeenten nog geen archeologiefonds in het leven geroepen. Dit heeft deels te maken met de economische crisis. Gemeenten moeten bezuinigen en kunnen geen geld reserveren voor een archeologiefonds. Daarnaast hebben enkele gemeenten van de mogelijkheid afgezien, omdat hier geen noodzaak toe bleek te zijn. Er zou weinig of geen beroep op het fonds worden gedaan, zodat gemeenten er de voorkeur aan geven om een eventuele compensatie ad-hoc toe te kennen.

2. Indirecte compensatie

2.1 Invulling archeologische zorgplicht

Omschrijving

Een aantal gemeenten compenseert verstoorders door voor de uitvoering van bepaalde fases van het archeologisch onderzoek een geringe betaling te vragen danwel geen kosten in rekening te brengen. Hoe dit wordt vormgegeven, verschilt per gemeente. De verstoorder betaalt bijvoorbeeld tot de grens van wat de projectexploitatie kan dragen of de verstoorder betaalt een relatief lage onkostenvergoeding voor de dienstverlening.

Eén van de ondervraagde gemeenten rekent geen leges voor het verstrekken van de omgevingsvergunningen. Ook zijn er gemeenten die kosteloos kunnen worden ingeschakeld voor het toetsen van rapporten en Programma's van Eisen. Eén van de in dit onderzoek betrokken gemeenten stelt het Programma van Eisen in eigen beheer op zonder hiervoor kosten in rekening te brengen. Ook is er een gemeente die kosteloos bureaustudies uitvoert en gratis booronderzoeken verricht tot een oppervlakte van 1500m². Het gaat dan overigens alleen om controleboringen om de intactheid van de bodem vast te stellen.

Voor deze vorm van compensatie wordt gekozen omdat het voor die betreffende gemeenten efficiënter is. Deze vorm van compensatie is simpel en helder en brengt weinig administratieve handelingen met zich mee.

Criteria

Om te bepalen of verstoorders voor deze vorm van compensatie in aanmerking komen spelen verschillende factoren een rol. Er wordt onder meer gekeken naar het type verstoorder (particulier of anderszins), de wenselijkheid van de ontwikkeling, de alternatieve mogelijkheden, het maatschappelijk belang, de kosten van het archeologisch onderzoek, of deze kosten voortvloeien uit een onderzoeksverplicht die door de gemeente is opgelegd en het beschikbare budget voor het bouwproject.

Voorbeeld

Bij de gemeente Alkmaar geldt deze vorm van compensatie voor kleine projecten. De gemeente Alkmaar hanteert een maximum oppervlakte van 250m². De reden hiervoor is dat vooral bij kleine projecten een scheve verhouding ontstaat tussen de kosten van het archeologisch onderzoek en de totale bouwsom.

De gemeente Alkmaar biedt verstoorders aan om bij projecten met een oppervlakteversterking van minder dan 250m² de opgraving door het team archeologie van de gemeente te laten uitvoeren. Alleen de kosten van materieel en eventueel extern in te huren personeel

dient dan door de verstoorder te worden gefinancierd. Het staat de verstoorder vrij om de opgraving door een archeologisch bedrijf te laten uitvoeren, maar in dat geval komt de verstoorder in aanmerking voor een andere compensatieregeling. Dit geldt ook voor projecten met een oppervlakteversterking van meer dan 250m². Deze andere compensatieregeling houdt in dat de verstoorder in aanmerking komt voor een gemeentelijke bijdrage indien de totale kosten voor archeologisch onderzoek groter zijn dan 7% van de bouwsom, maar niet meer bedragen dan 14%.

De gemeente Den Haag maakt onderscheid tussen particulieren en andere verstoorders. Slechts particulieren komen voor de compensatieregeling in aanmerking. De gemeente heeft een beleid waarbij de kosten van het vooronderzoek voor rekening van de verstoorder komen. Hier is voor gekozen om het principe de 'verstoorder betaalt' niet te omzeilen. Echter indien uit het vooronderzoek blijkt dat proefsleuven of een archeologische opgraving noodzakelijk is en de totale kosten hiervoor boven de € 5.000,00 komen dan betaalt de gemeente Den Haag het vervolg van het onderzoek in natura door de uitvoering van het onderzoek kosteloos over te nemen. Voor deze regeling komen slechts particulieren in aanmerking. Er geldt een plafond van € 20.000,00 per jaar.

2.2 Bouwrijp opleveren grond

Omschrijving

Er zijn gemeenten die bij projectontwikkelingen afspreken om de grond die in hun bezit is 'bouwrijp' over te dragen aan de projectontwikkelaar. De opgeleverde grond is dan vrij van een archeologische onderzoeksplicht. Gemeenten kunnen de kosten voor eventueel uitgevoerd archeologisch onderzoek verdisconteren in de grondprijs. Het komt ook voor dat er een overleg plaats vindt tussen de projectontwikkelaar en gemeente waarbij wordt afgesproken wie welke kosten voor zijn rekening neemt.

Criteria

De exploitatie van de grond moet financieel haalbaar zijn. Er wordt gekeken naar de totale onkosten van het 'bouwrijp' maken van de grond. Hierbij worden niet alleen kosten gemaakt voor archeologische onderzoeken, maar bijvoorbeeld ook voor bodemsanering. Daarnaast wordt gekeken naar de wenselijkheid van de projectontwikkeling.

Voorbeeld

De gemeente Roosendaal kan bouwgrond 'bouwrijp' opleveren. De verstoorder hoeft dan geen archeologisch onderzoek meer uit te voeren. De gemeente Roosendaal verwerkt de kosten voor archeologisch onderzoek in de grondprijs.

2.3 Vrijstellingsgrenzen

Omschrijving

Gemeenten komen verstoorders tegemoet door ruime vrijstellingsgrenzen vast te stellen. Gemeenten bekijken de verwachte archeologische waarden en stellen de noodzaak tot archeologisch onderzoek vast. Er wordt een vrijstelling gegeven van de archeologische onderzoeksplicht indien de archeologie niet of nauwelijks in het geding komt. Door vrijstellingsgrenzen te verruimen hebben verstoorders minder snel te maken met onnodig dure archeologische onderzoeken.

Er zijn gemeenten die een grotere oppervlaktevrijstelling hanteren dan de 100m² die in Artikel 41a van de Monumentenwet is opgenomen. De oppervlaktevrijstellingsgrenzen kunnen variëren van een oppervlakte van 0 m² tot 10 ha.

Ook bepalen gemeenten hoe diep de verstoorder de bodem mag roeren, voordat archeologisch onderzoek verplicht is. Daarbij zijn er gemeenten die bepaalde agrarische werkzaamheden vrijgesteld hebben van onderzoeksplichten (zie voorbeeld).

Er is tevens een gemeente die een verstoringspercentage van maximaal 5% van de oppervlakte van het bouwplan toestaat (bijvoorbeeld voor heipalen).

De keuze voor deze vorm van tegemoetkoming is het resultaat van een belangenafweging tussen de noodzaak om archeologie te beschermen en de kosten die verplicht archeologisch onderzoek met zich meebrengen.

Criteria

Zoals gezegd worden de vrijstellingsgrenzen bepaald aan de hand van de verwachte archeologische waarden. Afhankelijk van waar de bouwlocatie zich bevindt, kunnen bepaalde vrijstellingen gelden. Er worden verder geen specifieke voorwaarden gesteld.

Voorbeeld

Op 15 december 2011 hebben een aantal Drentse gemeenten, de provincie Drenthe en Land- en Tuinbouworganisatie Noord tezamen een convenant ondertekend. De betrokken gemeenten zijn Aa en Hunze, Assen, Borger-Odoorn, Coevorden, De Wolden, Hoogeveen, Meppel, Midden-Drenthe, Noordenveld, Tynaarlo en Westerveld. Het convenant geeft een afweging weer tussen het normaal kunnen gebruiken van landbouwgrond en de bescherming van archeologische waarden. In het convenant is overeenstemming bereikt over de spelregels rond werkzaamheden op landbouwgrond. Zo hoeven agrarische verstoorders niet meer voor elke grondbewerking die dieper gaat dan de bouwvoor (van 30 cm) een verplicht archeologisch onderzoek uit te voeren.

2.4 Kennis verstrekken

Omschrijving

Een groot aantal gemeenten komt verstoorders tegemoet door kennis te verstrekken en advies op maat te geven.

De meeste gemeenten die in dit onderzoek zijn betrokken, hebben een beleidskaart opgesteld met daarop de waarden en verwachtingen per gebied. Deze kaarten worden door sommige gemeenten regelmatig geactualiseerd, zodat de meest recente inzichten over het archeologisch bodemarchief hierin zijn verwerkt. Ook zijn er gemeenten met een onderzoeksagenda. In de onderzoeksagenda's wordt bepaald welke thema's hoge danwel lage prioriteit krijgen. Ook zijn er gemeenten die een verstoringskaart hebben opgesteld om zo te bepalen in hoeverre de bodem al geroerd is en archeologie dus al verloren is gegaan. Er is een gemeente die een gemeentelijke database bijhoudt waarin alle archeologische rapporten worden verzameld.

Daarnaast zijn er gemeenten die vooroverleg stimuleren en de verstoorder adviseren over de mogelijkheden van 'archeologie-vriendelijk bouwen' of, indien onderzoek noodzakelijk is, over de onderzoeksmethoden. Ook zijn er gemeenten die samenwerken met amateurarcheologen. Deze amateurarcheologen kunnen de verstoorder in het beginstadium begeleiden.

Door het verstrekken van kennis is de verstoorder van tevoren ingelicht over de mogelijkheden en consequenties en kan zo een betere locatiekeuze maken. Verstoorders weten op deze manier waar ze aan toe zijn en wat ze kunnen verwachten. Het vaststellen van een onderzoeksagenda zorgt voor een afgewogen keuze voor behoud van archeologische waarden. Door in kaart te brengen in hoeverre de bodem reeds verstoord is, wordt voorkomen dat een overbodige onderzoeksplicht wordt opgelegd.

Criteria

Kennis en adviezen worden door de gemeenten aan iedereen aangeboden. Er worden geen voorwaarden aan gesteld.

Voorbeeld

De gemeente Tiel heeft haar beleid zo ingericht dat de verstoorder zoveel mogelijk tegemoet wordt gekomen. Door goede informatie te verstrekken kunnen onnodige kosten voorkomen worden. Dit houdt in dat de gemeentelijk archeoloog aan ontwikkelaars zoveel mogelijk informatie meegeeft over mogelijkheden, maar ook over potentiële risico's. De gemeente heeft een beleidskaart opgesteld met verschillende verwachtingswaarden die zijn doorvertaald in het bestemmingsplan. De gemeente Tiel is bezig met het opstellen van een beleidsagenda. Naast de ruimtelijke sturing die de beleidskaart biedt, zal de beleidsagenda inhoudelijke sturing bieden. Er zal echter maatwerk noodzakelijk blijven. De gemeente Tiel geeft advies over het uit te voeren onderzoek en welke vragen beantwoord dienen te worden. De gemeente Tiel wijst ook op de mogelijkheid van 'archeologie-vriendelijk bouwen'. Daarnaast heeft de gemeente een project afgerond waarbij alle archeologische

rapporten en onderzoeksgegevens in GIS worden ontsloten. Deze gemeentelijke “archis” maakt voor de gemeentelijk archeoloog en beleidsmedewerkers van andere disciplines op eenvoudige wijze inzichtelijke of en zo ja welke eisen worden gesteld aan een gebied. Dit betekent dat de verstoorder zo volledig en vroegtijdig mogelijk kan worden voorgelicht.

Bijlage

Overzicht Gemeenten

Alkmaar	Gorinchem	Lelystad	Tiel
Ameland	Grave	Leusden	Tholen
Amsterdam	's-Gravenhage	Maastricht	Valkenswaard
Assen	Groningen	Middelburg	Veere
Bergen (L)	Haarlem	Mill en Sint Hubert	Veldhoven
Blaricum	Hardinxveld-Giessendam	Nijmegen	Vlissingen
Deventer	Haren	Oldambt	Voorschoten
Diemen	Harlingen	Peel en Maas	Waterland
Dinkelland	Hatterem	Roosendaal	Wassenaar
Ede	Heerenveen	Schouwen-Duiveland	Weert
Eemnes	Heerhugowaard	Sint Anthonis	Womermerland
Eemsmond	Hoogezand-Sappemeer	Slochteren	Wijchen
Emmen	Katwijk	Sudwest Fryslan	Zaanstad
Enkhuizen	Landerd	Raalte	Zederik
Enschede	Laren	Rheden	Zutphen
Geertruidenberg	Leerdam	Roermond	Zwolle
Giessenlanden	Leidschendam-Voorburg	Teylingen	Zwijndrecht

Colofon

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Smallepad 5 | 3811 MG Amersfoort
Postbus 1600 | 3800 BP Amersfoort
033 – 421 7 421 | fax 033 – 421 7 799
info@cultureelerfgoed.nl
www.cultureelerfgoed.nl
April 2013